



Planiranje poučavanja usmjerenog na učenika – upute učiteljima i nastavnicima geografije

Poučavanju treba pristupiti tako da su u fokusu učitelja njegovi učenici i njihov proces učenja, a ne samo sadržaj poučavanja. Zbog toga se prilikom planiranja poučavanja učitelj treba zapitati: Što će moji učenici na kraju nastavnoga sata znati i moći učiniti? To znači da u toj fazi planiranja mora razmisliti o ciljevima učenja odnosno o odgojno-obrazovnim ishodima koje će učenici ostvariti na kraju nastavnoga sata, a potom ih riječima oblikovati i u pripremu zapisati.

Odgojno-obrazovni ishodi ne iskazuju što učitelj na nastavi radi, već govore o kompetencijama kojima učenici dokazuju što su tijekom nastavnoga sata naučili. Primjerice, učenik: opisuje, uspoređuje, klasificira, analizira... Formulacija odgojno-obrazovnog ishoda može biti iskazana u sadašnjem ili budućem vremenu (učenik na kraju nastavnoga sata npr. analizira; učenik će na kraju nastavnoga sata npr. analizirati).

Formulirani odgojno-obrazovni ishodi trebaju kod učenika doprinijeti razvoju četiriju skupina kompetencija: informacijskoj, komunikacijskoj, socijalnoj i kompetenciji *učiti kako učiti*, a učitelju pokazuju u kojoj je mjeri njegovo poučavanje za učenike relevantno.

Kompetencije	Ishodi učenja <i>Što očekujem da moji učenici znaju i mogu činiti na kraju nastavnoga sata?</i>	Zadaci pomoću kojih ću provjeriti ishode u završnoj etapi nastavnoga sata <i>Zadatak treba biti u korelaciji s formuliranim ishodom.</i>
<p>1. Informacijska (stručna) kompetencija</p> <p>A) GEOGRAFSKA ZNANJA</p> <p>Učenici moraju raspolagati temeljnim znanjem. Tijekom učenja geografije učenici usvajaju koncept prirode geografije. Kroz koncept geografskog prostora različitog prostornog obuhvata i kroz različite primjere, usvajaju ključne geografske koncepte. Povezuju različite geografske informacije, razlikuju bitne od manje bitnih te točne od netočnih.</p>	<p>Primjer:</p> <p>Učenik opisuje Sunčev sustav</p>	<p>Primjer:</p> <p>Opiši Sunčev sustav.</p>
<p>B) GEOGRAFSKE VJEŠTINE</p> <p>Učenici trebaju razvijati:</p> <p>a) spoznajne vještine: uspoređivanje, klasificiranje, analiziranje, kritičko prosuđivanje, kreiranje...</p> <p>b) praktične vještine: orijentiranje, crtanje, izrađivanje modela...</p> <p>U razvoju geografskih vještina važno je primjenjivat načelo dostupnosti.</p>	<p>Primjer (SŠ):</p> <p>Na osnovi analize obilježja planeta učenik kreira kriterije prema kojima su planeti okupljeni u dvije skupine (unutarnja ili terestrička i vanjska ili jovijanska).</p>	<p>Primjer (SŠ):</p> <p>Analiziraj tablicu s podacima o planetima i napiši po kojim je kriterijima načinjena podjela planeta na unutarnje ili terestričke i na vanjske ili jovijanske.</p>

Kompetencije	Ishodi učenja	Zadaci
<p>Učenici trebaju naučiti: kako razraditi složene tekstove; kako prezentirati rezultat u skupini ili pred svim učenicima; kako izraditi prezentaciju u PPT-u; kako izraditi poster; kako sastaviti esej, sažetak istraživačkog rada, sažetak pročitane teksta; kako izraditi neki grafički organizator...</p> <p>Razvoj ove kompetencije bit će moguć kada učenici nauče kako mogu raditi na tekstu (npr. izdvajati ključne pojmove, sažimati...), kako se izrađuju prezentacije u PPT-u i poster, kako se piše esej, izvješće istraživačkog rada, sažetak... i kada se od učenika traži da vježbaju npr. razradu složenih tekstova, izradu prezentacija u PPT-u, postera... više puta tijekom nekog dužeg vremenskog razdoblja.</p> <p>Od učitelja se očekuje da u tom vremenu prati i bilježi napredovanje učenika stavljajući fokus na razvoj jednoga segmenta npr. na izradu postera.</p> <p>Razvoju ove kompetencije učitelj pristupa s uvažavanjem jezičnog i kognitivnog razvoja svojih učenika te primjenom načela postupnosti.</p>	<p><i>Što očekujem da moji učenici znaju i mogu činiti na kraju jedne ili više nastavnih tema/cjelina?</i></p> <p>Primjer:</p> <p>Učenik izrađuje poster prema zadanim pravilima.</p>	<p>pomoću kojih ću provjeriti ishode na kraju jedne ili više nastavnih tema/cjelina.</p> <p>Primjer:</p> <p>Izradi poster na temu Ovisnost života na Zemlji o Suncu.</p>
<p>Komunikacijska kompetencija</p> <p>Učenici trebaju razviti sposobnost usmenog i pismenog izražavanja da bi svoje znanje, misli i osjećaje znali jezično izraziti.</p> <p>Usmeno: odgovaranje na postavljena pitanja/zadatke, izvješćivanje o individualnom radu/radu u paru/skupini, raspravljanje, debatanje...</p> <p>Pismeno: odgovaranje na pitanja, rješavanje zadataka, izvješćivanje o radu/napredovanju, grafičko prikazivanje...</p>	<p>Primjer (SŠ):</p> <p>Učenik usmeno predstavlja i argumentirano obrazlaže temu koju je s članovima skupine obradio i prikazao na posteru te opisuje proces skupnoga rada na zajedničkom zadatku.</p>	<p>Primjer (SŠ):</p> <p>Usmeno predstavi i argumentirano obrazloži temu npr. Ovisnost života na Zemlji o Suncu koju si u skupnome radu predstavio u vidu postera te opiši proces rada svoje skupine u kreiranju postera.</p>
<p>Socijalna kompetencija</p> <p>Da bi učenike kroz nastavu geografije pripremili za život, a to je jedna od temeljnih zadaća učitelja, učenicima treba omogućiti da poštivanjem određenih pravila ponašanja razviju odnos prema sebi i svojim osjećajima, ali i odnos prema drugima, njihovim osjećajima i potrebama.</p> <p>Učenici usvajanjem i poštivanjem pravila ponašanja razvijaju sposobnosti kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izgradnja dobrih odnosa (uključuje empatiju, prepoznavanje i razumijevanje vlastitih/tuđih osjećaja, učinkovito upravljanje emocijama) • suradnja (uključuje usklađivanje vlastitih ciljeva i prioriteta s ciljevima i zahtjevima skupine) • upravljanje sukobima i njihovim rješavanjima. 	<p>Primjer:</p> <p>Učenik prihvaća drugačije mišljenje te način i tempo rada članova svoje skupine.</p>	<p>Primjer:</p> <p>Na ljestvici od 0 do 4 procijeni u kojoj si mjeri radeći u ovoj skupini:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prihvaćao mišljenja svojih kolege koja su bila različita od tvogega - tražio da članovi skupine rade kako si ti zamislio - brinuo da svi članovi završe određeni korak u zajedničkom zadatku.

Da bi učitelj osigurao ostvarivanje planiranih ishoda i doveo učenike do razumijevanja sadržaja učenja, učenike mora pomoću odgovarajućih zadataka poticati na aktivnosti (učenik: čita, gleda, sluša, istražuje, raspravlja, surađuje, stvara/predstavlja „proizvod“ učenja...) i korištenje odgovarajućih izvora učenja. Pri tome mora imati na umu poznatu Konfucijevu izreku *Reci mi i zaboravit ću. Pokaži mi i možda ću zapamtiti. Uključi me i razumjet ću.*, jer tijekom kratkog vremena (dva tjedna) veći ili manji dio onoga što učenici zapamte, zaborave. Izbor aktivnosti treba pridonijeti učinkovitom učenju. Da bi učenje bilo učinkovito, učitelj mora znati da jednostavnije aktivnosti moraju prethoditi složenijima. Primjerice raspravljanju o nekom pitanju/problemu treba prethoditi aktivnost: čitanja, slušanja, gledanja, možda i istraživanja i surađivanja.

Hoće li odgojno-obrazovni ishodi biti ostvareni ili neće ovisi i o tome kakav je tijek poučavanja i učenja u cjelini i po pojedinim koracima/fazama. Tijek poučavanja ima određene faze koje treba slijediti (sl. 1). Kada učenici primjerice iz faze *davanja zadataka učenicima* pomoću kojih uče nove programske sadržaje, odmah ulaze u fazu skupnog rada, može se očekivati da dio učenika neće usvojiti planirane ishode. U ovome primjeru učenici su prvo trebali samostalno obaviti zadatak (naučiti nešto kroz čitanje, analizu, usporedbu...), a potom su to što su naučili trebali razmijeniti u paru ili u skupini. Drugim riječima prvo su trebali razvijati informacijsku kompetenciju (usvojiti određeno znanje), a potom razvijati komunikacijsku i socijalnu kompetenciju.

Odgojno-obrazovni ishodi ne ostvaruju se samo tijekom zadanog vremena (nastavni sat, nastavna tema, nastavna cjelina) u školi već i izvan nastave. Za njihovo potpuno ostvarivanje i proširivanje učitelj treba pripremiti relevantne zadatke i učenicima smisleno objasniti koja je njihova svrha. Takvi zadaci ne bi trebali biti previše vremenski zahtjevni jer se učenicima mora omogućiti obavljanje drugih dnevnih obveza te pravo na odmor i slobodno vrijeme. Zadatke koje učenici rješavaju izvan nastave učitelj treba provjeriti i u odgovarajućem vremenskom roku i na prikladan način, učenicima dati povratnu informaciju o uspješnosti (točnost, riješenost pojedinog zadataka).

LITERATURA ZA TEMELJITJE UPOZNAVANJE TEME UČENIKU USMJERENOGA POUČAVANJA PREPORUČUJE SE ČITANJE:

ARMSTRONG, T., 2006: *Višestruke inteligencije u razredu*, Educa, Zagreb.

GLASSER, W., 2001: *Svaki učenik može uspjeti*, Alinea, Zagreb.

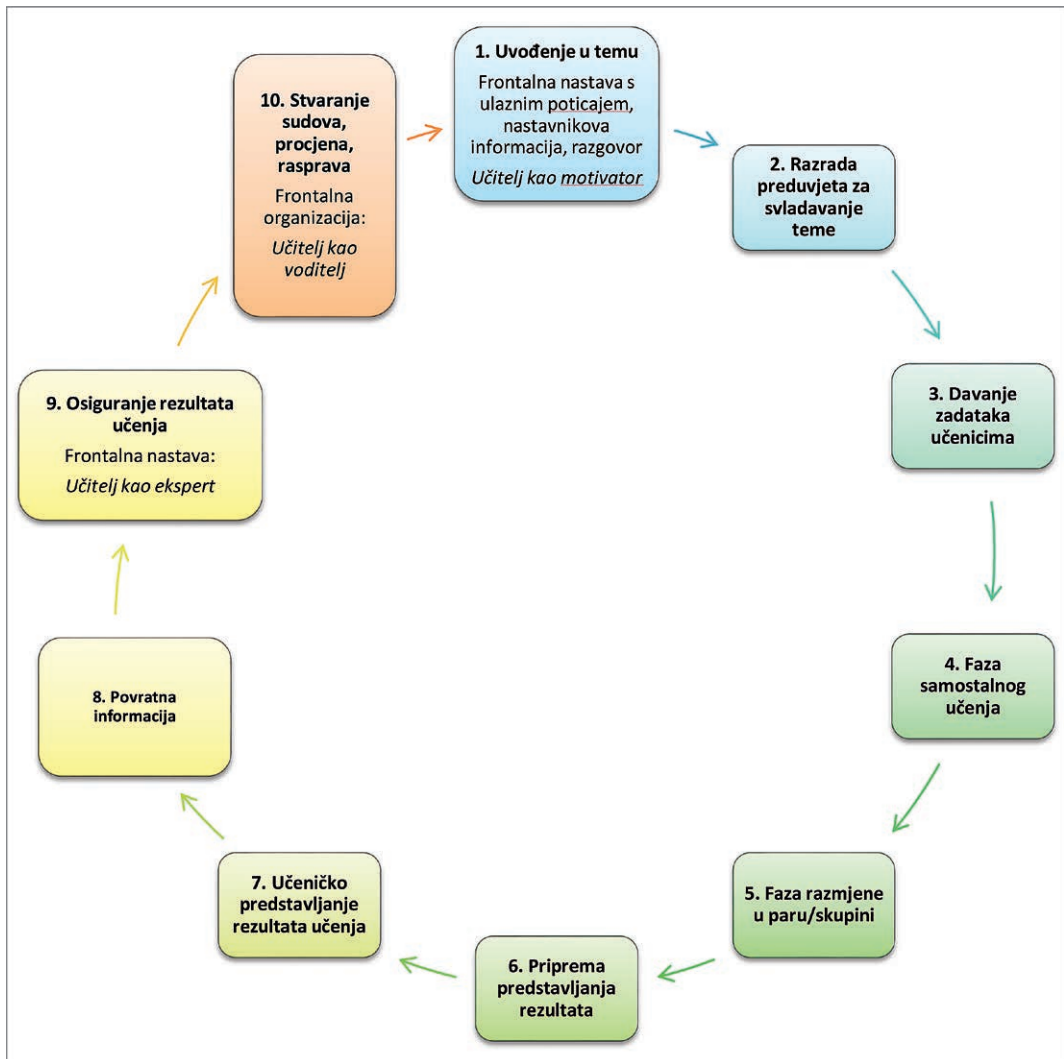
JENSEN, E., 2003: *Super-nastava – Nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje*, Educa, Zagreb.

MATTES, W., 2007: *Rutinski planirati – učinkovito poučavati*, Naklada Ljevak, Zagreb.

MATIJEVIĆ, M., RADOVANOVIĆ, D., 2011: *Nastava usmjerena na učenika*, Školske novine, Zagreb.

MEYER, H., 2005: *Što je dobra nastava?*, Erudita, Zagreb.

VIZEK VIDOVIĆ, V., RIJAVEC, M., VLAHOVIĆ-ŠTETIĆ, V., MILJKOVIĆ, D., 2003: *Psihologija obrazovanja*, IEP i VERN, Zagreb.



Sl. 1. Tijek poučavanja. Prilagođeno prema Mattes (2007)